

Hotovostný peňažný obeh päť rokov po zavedení eura v SR

Milada Vlnková, Národná banka Slovenska

Rok 2013 možno charakterizovať ako určitý medzník vo vývoji hotovostného peňažného obehu v SR. Uplynulo päť rokov od prijatia spoločnej meny euro a uplynulý rok bol aj posledným rokom, keď si mohla verejnosť vymeniť slovenské obchodné mince za eurá. Článok hodnotí vývoj základných charakteristík hotovostného peňažného obehu v SR s dôrazom na skutočnosť, že za päť rokov po zavedení eura v SR hodnota obehu eurobankoviek dosiahla hodnotu podielu NBS na obežive eurozóny a hodnota obehu aj napriek nárastu bezhotovostných platieb stále rastie, hoci tempo rastu sa postupne spomaľuje.

1 V roku 2012 bol rast na úrovni 12,7 %, v roku 2011 na úrovni 21,6 % a v roku 2010 na úrovni 30,8 %.

2 Po vstupe do eurozóny sa v obehu v SR vyskytujú aj eurobankovky a euromince emitované inými členskými bankami eurozóny, preto NBS nemá evidenciu o reálnej hodnote a množstve peňazí v obehu. NBS eviduje len eurobankovky a mince, ktoré sama vydala a prijala z obehu. Rozdiel medzi hodnotou (množstvom) vydaných eurobankoviek a euromincí do obehu a prijatých z obehu od 1.1.2009 do konkrétneho dátumu predstavuje kumulovanú čistú emisiu.

3 Hodnota obeživa v celej eurozóne k 31.12.2013 bola 956,2 mld. €, náš podiel na tejto hodnote bol podľa kľúča 0,9100 % približne 8,7 mld. €.

4 V eurozóne ich bolo dosiaľ emitovaných až 49 mld. ks a ich podiel na celkovom množstve emitovaných euromincí je vyšší ako 46 %.

5 Znamená to, že NBS vydá do obehu viac eurobankoviek, resp. euromincí danej nominálnej hodnoty, ako ich prijala z obehu.

6 Všetky priemerné hodnoty sú počítané z priemernej emisie za rok 2013, ktorá v roku 2013 dosiahla hodnotu 8,5 mld. EUR. Priemerná hodnota peňažného znaku = priemerná hodnota kumulovanej čistej emisie / priemerná kumulovaná čistá emisia v kusoch.

VÝVOJ KUMULOVANEJ ČISTEJ EMISIE

Hotovostný peňažný obeh v SR sa od roku 2009 postupne stabilizoval, čo sa prejavuje v spomaľovaní medziročného tempa rastu čistej kumulovanej emisie (ďalej „emisie“). V roku 2013 dosiahol medziročný rast emisie 7,5 % (620,9 mil. €), čo predstavuje pokles tempa jej rastu a naznačuje stabilizáciu jej hodnoty.¹ Celková hodnota emisie² k 31. decembru 2013 dosiahla 8,9 mld. €, z čoho emisia eurobankoviek predstavovala 8,8 mld. €.

Hodnota položky obeživo, zodpovedajúca podielu NBS na eurobankovkách vydaných Eurosystemom, k 31. 12. 2013 predstavovala približne 8,7 mld. €³. Zaujímavá je skutočnosť, že kým v roku 2011 bol rozdiel medzi emisiou eurobankoviek v SR a položkou obeživo takmer 860 mil. €, v roku 2012 bol rozdiel medzi uvedenými položkami už iba 155 mil. € a v roku 2013 hodnota emisie eurobankoviek v NBS mierne prekročila položku obeživo o 76 mil. €.

Vývoj dennej emisie v roku 2013 bol v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi takmer rovnaký, s ročným posunom hodnoty približne o 0,7 až 1,0 mld. €

(graf). Maximálna hodnota emisie v roku 2013 sa už tradične zaznamenala v predvianočnom období 20. decembra (9,17 mld. €).

Kým pri hodnote emisie takmer celú emisiu predstavovali eurobankovky (98,5 %), pri množstve emitovaných eurových peňazí bol pomer opačný, eurobankovky predstavovali iba 21 % z celkového počtu a zvyšok (79 %) tvorili euromince (vrátane zberateľských euromincí).

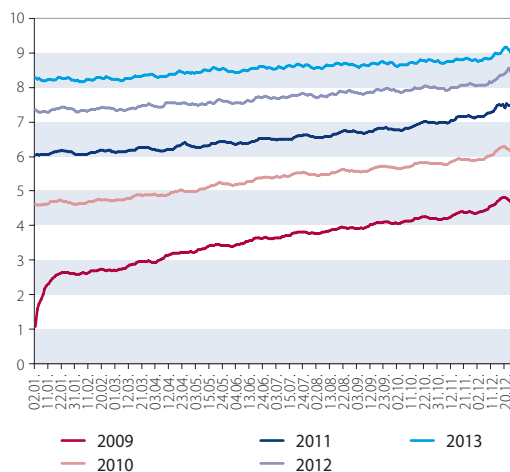
Štruktúru emisie k 31. 12. 2013 tvorilo 136 mil. kusov eurobankoviek a viac ako 509 mil. kusov euromincí vrátane zberateľských euromincí (tabuľka). Najviac emitovanou bola 50 € bankovka, ktorej podiel predstavoval takmer 30 % z celkového množstva emitovaných eurobankoviek. Viac ako 87 % emisie eurobankoviek z hľadiska množstva tvoria bankovky, ktorými sa plnia bankomaty (v nominálnych hodnotách 50 €, 20 €, 100 € a 10 €). Najviac emitovanými euromincami – tak ako v celej eurozóne⁴, aj u nás – boli euromince najnižších nominálnych hodnôt (0,01 €, 0,02 €). Ich spoločný podiel na celkovom množstve emitovaných euromincí tvoril viac ako polovicu emitovaných euromincí (56 %), kým z hľadiska hodnoty nebol až taký významný (3 %).

Doterajší vývoj emisie naznačuje, že NBS zaznamenáva približne od druhého polroka 2010 dlhodobější trend tzv. príjmovej krajiny⁵ v emisii 200 € bankovky.

Z priemerných ukazovateľov, merajúcich pomer hodnoty a množstva emitovaných eurobankoviek a euromincí (vrátane zberateľských euromincí), dosiahla priemerná hodnota peňažného znaku⁶ hodnotu 14 €. Priemerná hodnota peňažného znaku eurobankoviek bola 65 € a euromincí (vrátane zberateľských euromincí) 0,26 €.

Najpočetnejšou eurobankovkou bola rovnako ako v predchádzajúcich rokoch 50 € bankovka v počte približne 7 kusov na obyvateľa. Z euromincí boli najviac zastúpené euromince dvoch najnižších nominálnych hodnôt, keď na jedného obyvateľa pripadlo v priemere 23 kusov (2-cent), resp. 27 kusov (1-cent).

Vývoj dennej emisie eurovej hotovosti (v mld. EUR)

Zdroj: NBS.

Štruktúra kumulovanej čistej emisie eurobankoviek a euromincí

Nominálna hodnota	Kumulovaná čistá emisia				Podiel v %	
	Stav k 31. 12. 2013		Rozdiel oproti 31. 12. 2012		Stav k 31. 12. 2013	
	ks	EUR	ks	EUR	ks	EUR
500 €	6 634 028	3 317 014 000,00	478 091	239 045 500,00	1,03	37,23
200 €	531 084	106 216 800,00	-133 070	-26 614 000,00	0,08	1,19
100 €	24 316 517	2 431 651 700,00	1 545 977	154 597 700,00	3,76	27,29
50 €	40 241 839	2 012 091 950,00	3 102 804	155 140 200,00	6,23	22,58
20 €	31 017 549	620 350 980,00	2 858 364	57 167 280,00	4,80	6,96
10 €	24 184 381	241 843 810,00	3 199 774	31 997 740,00	3,74	2,72
5 €/ES2	3 442 615	17 213 075,00	3 442 615	17 213 075,00	0,53	0,19
5 €/ES1	6 173 543	30 867 715,00	-2 825 830	-14 129 150,00	0,96	0,35
Bankovky spolu	136 541 556	8 777 250 030,00	11 668 725	614 418 345,00	21,13	98,51
2 €	37 277 566	74 555 132,00	2 760 419	5 520 838,00	5,77	0,84
1 €	21 021 424	21 021 424,00	-612 345	-612 345,00	3,25	0,24
50 centov	25 580 038	12 790 019,00	-26 469	-13 234,50	3,96	0,14
20 centov	32 999 469	6 599 893,80	-837 380	-167 476,00	5,11	0,07
10 centov	47 154 786	4 715 478,60	2 481 718	248 171,80	7,30	0,05
5 centov	60 268 819	3 013 440,95	4 345 191	217 259,55	9,33	0,03
2 centy	128 757 710	2 575 154,20	9 346 865	186 937,30	19,92	0,03
1 cent	156 365 341	1 563 653,41	21 892 053	218 920,53	24,19	0,02
Mince spolu	509 425 153	126 834 195,96	39 350 052	5 599 071,68	78,83	1,42
Zberateľské mince	291 184	5 643 490,00	42 732	891 200,00	0,04	0,07
Peniaze spolu	646 257 893	8 909 727 715,96	51 061 509	620 908 616,68	100,00	100,00

Zdroj: NBS.

EMISIA NOVEJ SÉRIE 5 € BANKOVKY (5 € ES2)

Významným medzníkom v hotovostnom peňažnom obehu v celej eurozóne v roku 2013 bolo zavedenie novej série eurobankoviek s názvom Európa do obehu. Prvou bankovkou novej série bola bankovka s nominálnou hodnotou 5 €. Dôvodom zavedenia novej série eurobankoviek je zvýšenie kvality, predĺženie životnosti a zvýšenie bezpečnosti eurobankoviek v obehu.

NBS začala 2. mája 2013 spolu s ostatnými centrálnymi bankami eurozóny emisiu novej série 5 € bankoviek. K 31. decembru 2013 bola kumulovaná čistá emisia 5 € bankoviek novej série 3,4 mil. kusov. Podiel kumulovanej čistej emisie 5 € bankoviek novej série na celkovej kumulovanej čistej emisii 5 € bankoviek dosiahol 35,8 %.

SLOVENSKÉ KORUNY

Rok 2013 bol posledným rokom, keď si mohla verejnosť vymeniť v NBS slovenské obehové mince za eurá. V zmysle platnej legislatívy bol termín ukončenia výmeny slovenských obehových mincí za eurá určený na 2. januára 2014.

Zvýšený záujem verejnosti o výmenu slovenských obehových mincí za eurá NBS zazname-

na v posledných troch mesiacoch roka 2013, čo bolo dôsledkom zintenzívnenej komunikácie NBS voči verejnosti. V poslednom mesiaci roku 2013 (vrátane 2. 1. 2014) sa z obehu vrátila takmer polovica z celkového množstva i hodnoty vrátených slovenských obehových mincí v roku 2013. Počas roka 2013 (vrátane 2. 1. 2014) sa z obehu vrátilo celkovo 1,8 mil. kusov slovenských obehových mincí v hodnote približne 4,9 mil. Sk.⁷ V obehu zostalo 390,5 mil. kusov mincí (z toho najviac 50-halierových mincí, takmer 170 mil. kusov, a 1 Sk mincí, takmer 102,5 mil. kusov) v hodnote 716,3 mil. Sk (23,8 mil. €).

Najvyššia dynamika sťahovania slovenských obehových mincí z obehu sa zaznamenala v roku 2009, keď sa z obehu vrátila polovica (t. j. viac ako 737 mil. Sk) z hodnoty slovenských obehových mincí v obehu k 31. 12. 2008 (1,47 mld. Sk). Od roku 2010 sa dynamika ich sťahovania z obehu výrazne spomalila, keďže za roky 2010 až 2012 sa vrátilo už iba približne 12,5 mil. Sk a v roku 2013 (vrátane 2. 1. 2014) približne 4,9 mil. Sk.

Hodnota zatiaľ nevrátených slovenských bankoviek⁸ a pamätných mincí predstavuje približne 3,1 mld. Sk, čo je už iba 2 % z celkovej hodnoty emitovaných bankoviek a pamätných mincí.

8 V priebehu januára 2014 sa ešte realizovala výmena mincí podaných prostredníctvom podateľne NBS v posledných dňoch roka 2013 a dňa 2. 1. 2014.

7 Počet obyvateľov SR k 30.9.2013 bol 5 415 459, zdroj ŠÚ SR.

9 Nevymenených zostalo 19,4 mil. kusov bankoviek slovenských korún.

Riešenie potreby bývania v súvislostiach

Mikuláš Cár
Národná banka Slovenska

V živote každého človeka sú obdobia, keď potreba bývania rezonuje výraznejšie a okolnosti nás nútia hľadať odpovede na viaceré otázky, ktoré s tým súvisia. Pri úvahách o reálnom riešení potreby bývania stoja potenciálni záujemcovia zvyčajne pred otázkou, či si nehnuteľnosť na bývanie kúpiť, alebo si bývanie prenajať. Kúpa alebo prenájom sú však determinované toľkými rôznymi okolnosťami, že jednoznačná odpoveď na takúto otázku pravdepodobne neexistuje a až po dôkladnom zhodnotení všetkých pre a proti sa možno prikloniť k jednej z týchto možností. Pri rozhodovaní zohrávajú dôležitú úlohu nielen racionálne, ale aj emocionálne aspekty.

1 Najväčšia pravdepodobnosť uzatvorenia prvého sobáša oscilovala v roku 1996 zhruba okolo 28. roku veku slobodných osôb a postupne sa posúva k vyššiemu veku. Pozri Šprocha, B.: Tabuľky sobášnosti slobodných a tabuľky rozvodovosti podľa dĺžky trvania manželstva na Slovensku v rokoch 1996 – 2007. Infostat – VDC, 2008.

2 Od sčítania v roku 1991 do sčítania v roku 2001 vzrástol na Slovensku počet domácností jednotlivcov až o vyše 56 %.

3 V rámci EÚ 28 patrí Slovensko s 370 bytmi na tisíc obyvateľov k zhruba tretine krajín s nižšou mierou uspokojovania potreby bývania. Najlepšia vybavenosť obyvateľov bytmi je aktuálne podľa dostupných údajov z posledných cenzov v Španielsku (538) a najhoršia v Grécku (327).

FAKTORY DETERMINUJÚCE TRH S BÝVANÍM

Samotné riešenie potreby bývania je v konkrétnom čase determinované viacerými okolnosťami, ktoré sú vzájomne prepojené. Určujúcim faktorom na dopytovej stránke trhu s bývaním je demografický vývoj obyvateľstva, od ktorého sa objektívne odvíja potreba bývania. Reálny dopyt po bývaní je do značnej miery závislý od sociálno-ekonomického statusu potenciálnych záujemcov o bývanie a od ich aktuálnej a očakávanej finančnej situácie. Od toho sa následne odvíjajú aktivity investorov a developerov, ktorí na základe mapovania situácie o možnosti zhodnocovania vlastných prostriedkov a potrieb potenciálnych záujemcov o bývanie vytvárajú určitú ponuku bývania. Dopytová aj ponuková stránka trhu s bývaním je v značnej miere ovplyvňovaná štátnou bytovou politikou, ktorá by mala vytvárať rámec pre harmonizáciu oboch týchto stránok. Štátna bytová politika zvyčajne odráža určité zaužívané národné zvyklosti, ale mala by reagovať aj na aktuálne otázky a potreby trvalo udržateľného sociálno-ekonomického vývoja spoločnosti. V tomto smere prichádzajú v posledných rokoch na Slovensko odporúčania rôznych relevantných medzinárodných inštitúcií nabádajúce k výraznejšej podpore nájomného bývania v záujme zvýšenia mobility pracovnej sily.

Demografický vývoj a ponuka bývania

Potrebu bývania možno zjednodušene kvantifikovať po zohľadnení hlavných determinantov, ktoré objektívne určujú potenciálny počet bytových jednotiek. Možno k nim jednoznačne zaradiť vývoj celkového počtu obyvateľov, ale hlavne tej vekovej skupiny, v ktorej je najvyššia pravdepodobnosť zariadenia novej domácnosti¹ a s tým súvisiaca miera sobášnosti. K ďalším faktorom možno zaradiť mieru rozvodovosti a rastúci počet domácností jednotlivcov, ktoré sú dôsledkom prenikajúcich nových trendov v postojoch mladých ľudí k ich kariéremu rastu a k ich celkovému chápaniu rodiny a domácnosti.

Podľa údajov z prognózy obyvateľov Slovenska do roku 2060 (stredný variant) je zrejme, že tie

skupiny mužov a žien, ktoré majú od 25 rokov do 39 rokov, dosiahli v roku 2012 najväčšiu početnosť a ich podiel na celkovom počte obyvateľov sa bude v ďalších rokoch postupne znižovať. Skončil sa vplyv populačnej vlny ročníkov narodených v osemdesiatych rokoch minulého storočia, ktorá vznikla v dôsledku vtedy prijatých propopulačných opatrení. Ak prijmeme predpoklad, že ide o skupiny obyvateľstva, ktoré majú najväčšiu pravdepodobnosť zakladať si rodinu, resp. vytvárať si samostatnú domácnosť, tak to znamená, že teoreticky sme už za vrcholom objektívnej potreby uspokojovania bývania tejto skupiny obyvateľov. Kumulácia nedostatočného uspokojovania potreby bývania v posledných desaťročiach však bude ešte niekoľko rokov udržiavať tlak na dopyt po bývaní, ale postupne sa už bude tento tlak znižovať. Otázka riešenia potreby bývania je teda na Slovensku stále najviac aktuálna pre vekové skupiny tridsiatnikov. Druhou najpočetnejšou vekovou skupinou sú päťdesiatnici, ktorí si vylepšujú doterajšie bývanie.

Pri úvahách o potrebe bývania nemožno zabúdať na vývoj počtu a zloženia domácností. Situácia na Slovensku, pre ktorú boli v minulosti charakteristické početné a často aj viacgeneračné domácnosti, sa postupne mení. Ku zvyšovaniu počtu a znižovaniu početnosti členov slovenských domácností v posledných rokoch významne prispieva rast rozvodovosti. Ďalším faktorom je rastúci počet domácností jednotlivcov, ktorý sa za poslednú dekádu zvýšil o takmer 30 %² a v súčasnosti tvorí viac ako tretinu z celkového počtu cenzových domácností.

Základnú predstavu o uspokojovaní potreby bývania si možno urobiť na základe porovnania počtu cenzových domácností a počtu obývaných bytov, prípadne celkového počtu bytov. Relatívna miera uspokojovania bývania je vyjadrená počtom bytov na tisíc obyvateľov.³

Vychádzajúc z údajov sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011, najvyššia vybavenosť obyvateľov bytmi je v Bratislavskom kraji (463 bytov na tisíc obyvateľov) a najnižšia v Prešovskom kraji (300 bytov